

GELOOFSVRAGEN

Vraag het aan Theo

Stefaan FRANCO

- Kracht van rituelen schuilt in herhaling
- Sacramenten veronderstellen geloof dat alles gave van God is

Ingaan op bovenstaande vraag veronderstelt dat we zicht krijgen op de eigenheid van ritueel en sacrament. Laten we beginnen met rituelen. In elke samenleving en in ieders leven spelen rituelen een grote rol. Belangrijke levensmomenten zoals geboorte, volwassen worden, een levensengagement aangaan of sterven, zijn omgeven met rituelen.

Ook het alledaagse leven staat bol van de rituelen. Denk aan de vaste volgorde van handelingen bij het opstaan. Denk aan de vele begroetingsrituelen, aan verjaardagsrituelen, rituelen bij Kerstmis en nieuwjaar, bij protesten, bij rampen, enzovoorts. In ons leven maken we – vaak onbewust – veelvuldig gebruik van rituelen.

Deze voorbeelden wijzen ons op een belangrijke eigenschap van rituelen: de herhaling. De meeste rituelen vinden we niet zelf uit, maar ontvangen we van mensen vóór ons. De kracht van rituelen schuilt in de herhaling. Ze ‘helpen’ ons in het leven. In onuitge-

geven situaties zoals de geboorte van een kind of het drama tijdens Pukkelpop, kunnen mensen gebruik maken van bestaande rituelen om vreugde, verdriet, onbegrip, kwaadheid of protest te uiten. In die momenten van grote emotie moeten we niet van nul beginnen, maar kunnen we terugvallen op handswijzen die in het verleden reeds bewezen hebben ‘te werken’. Dat is de grote kracht van rituelen, maar meteen ook hun zwakte. Het herhalende en voorgegeven karakter kan ook pure routine worden en zo verstarring in de hand werken.

Tot nog hadden we het over rituelen als algemeen-menselijk gegeven. Sacramenten liggen in het verlengde daarvan. Daarnaast zijn echter nog andere ankerpunten nodig om van een sacrament te kunnen spreken. Sacramenten verschillen op drie belangrijke punten van rituelen.

Ten eerste duiden we een ritueel als een algemeen-menselijk handelingspatroon, terwijl de rituelen die we sacrament noemen ‘het venster openen op God’. In sacramentele vieringen zijn de woorden en handelingen niet langer van-zelf-sprekend (algemeen-menselijk), maar van-God-sprekend (theo-logisch). Brood en wijn in de eucharistie bijvoorbeeld zijn niet louter symbool

Kinderzegen of doopsel? Ziekenzalving of ziekenzegen? Soms vragen mensen om een ritueel, maar de Kerk geeft hen een sacrament. Wat is dan eigenlijk het verschil tussen een ritueel en een sacrament?

voor een gastvrij vriendenmaal. Ze worden uitdrukking van Gods oneindige liefdes- en zelfgave aan ons. In die zin veronderstellen sacramenten wat je kunt noemen ‘scheppingsgeloof’. Dat wil zeggen de actieve en positieve aanvaarding dat alles uiteindelijk gave van God is en dat scheppingsgaven – zoals brood en wijn – uitdrukking kunnen worden van Gods liefde en genade.

„In de sacramenten doet Christus hier en nu wat Hij tijdens zijn aardse leven deed”

Sacramenten verschillen nog op een tweede punt van rituelen. Sacramenten steunen op Jezus Christus. In de heilige Geest is Hij degene die handelt in de sacramenten. Kerkvader Augustinus zegt ergens kernachtig dat wanneer de priester doopt, het Christus zelf is die doopt.

Sacramenten steunen op het geloofsbesef dat de verrezen Heer Jezus Christus in de Geest hier en nu handelt. Sacramenten zijn meer dan louter menselijke handelingen en veronderstellen ‘verlossingsgeloof’. In de sacramenten kunnen we Christus

de Verlosser tastbaar ontmoeten. Christus doet hier en nu voor ons wat Hij tijdens zijn aardse leven daar en toen deed.

Ten slotte veronderstellen sacramenten ook ‘kerkelijk geloof’. Ze horen thuis in de schoot van de Kerk. Zij is de geloofsgemeenschap waarin Christus’ verlossingswerk verder gestalte krijgt in onderlinge gemeenschap, in verkondiging, in dienstbetoon en inzet, en in de liturgie. De kerkelijke gemeenschapsdimensie is wezenlijk voor het vieren van de sacramenten.

Over rituelen en sacramenten bracht de bisschoppelijke commissie Kerk en Geloof in 2002 de brochure *Ritueel en sacrament. Een aanzet tot reflectie onder pastoraal verantwoordelijken* uit. Daarin wordt onder meer ingegaan op de moeilijke pastorale kwestie waarbij velen een ritueel vragen, bijvoorbeeld naar aanleiding van een geboorte of een levensengagement, maar waarop de Kerk antwoordt met een sacrament.

Stefaan Franco is priester van het bisdom Brugge. Aan het grootseminarie in Brugge doceert hij sacramenten en dogmatiek. Reacties zijn welkom bij *Redactie Kerk & Leven*, Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen of via geloofsvragen@kerknet.be.

Wonder van hulp van Damiaan

Paus Benedictus XVI erkende een wonder van zuster Marianne Cope (1838-1918), beter bekend als Marianne van Molokai. De Duitse franciscane trok in 1883 met enkele medezusters naar Honolulu in Hawaï, waar ze pater Damiaan ontmoette. Hij vroeg haar hulp bij de verzorging van de leprapatiënten. In 1888 vestigde zuster Cope zich in Kalawao, waar ze na het overlijden van pater Damiaan de zorg voor de kolonie van leprapatiënten op zich nam.

Vrouw aan top in zuidelijk Afrika

De bisschoppenconferentie van zuidelijk Afrika, die de bisschoppen van Botswana, Zuid-Afrika en Swaziland groepeerde, verkoos zuster Hermenegild Makoro van de missionarissen van het Kostbaar Bloed tot secretaris-generaal. Enkel de bisschoppenconferentie van Nieuw-Zeeland heeft ook een vrouwelijke secretaris-generaal. De zuster beschouwt haar benoeming als een erkenning door de bisschoppen van het werk dat vrouwen in dat deel van de wereld verrichten.

Voorzitter CIL herkozen

Peter Annegarn, in 1958 in Nederland geboren en vader van vier, werd unaniem herkozen als voorzitter van de Conseil Interdiocésain des Laïcs (CIL), de Waalse tegenhanger van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad. (IVH)

Stem van de stemlozen op hoog niveau

Maria Grazia CAPUTO, zuster van Don Bosco, werkt als lobbyist voor onderwijs en mensenrechten bij de instellingen van de Verenigde Naties in Genève

Erik DE SMET

Al langer dan vandaag weten we dat vrouwelijke religieuzen hun mannetje staan en zelden de baricaden schuwen als het aankomt op het verdedigen van de zwaksten in de samenleving. Een zuster die als lobbyiste aan de slag is bij de Verenigde Naties, hadden we echter nog niet ontmoet.

Maria Grazia Caputo, Italiaanse en zuster van Don Bosco, vertegenwoordigt het internationaal instituut van Maria Auxiliatrix bij de instellingen van de Verenigde Naties in Genève. Haar voornaamste actiertereinen zijn onderwijs en mensenrechten.

Zuster Maria Grazia is een autoriteit inzake niet-gouvernementele organisaties. In 1987 stichtte ze op vraag van haar congregatie de salesiaanse vrijwilligersorganisatie VIDES, een ngo die intussen in tientallen landen actief is en jonge mensen voor langere tijd naar initiatieven van de congregatie zendt.

We ontmoeten de zuster in het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika in Tervuren, waar ze te gast is tijdens een gespreksavond van Via Don Bosco, de ontwikkelings-ngo van de salesiaanse familie in ons land. Op onze vraag wat ze in Genève nu precies

doet als lobbyiste, antwoordt zuster Maria Grazia gevat: „De stemlozen een stem geven.”

Niet verwonderlijk voor een salesiaans initiatief is de aandacht voor het recht op onderwijs wereldwijd. Voor de congregatie is dat zelfs de sleutel tot heel wat andere rechten. Onderwijs biedt achtergestelde groepen namelijk vaak de enige mogelijkheid op een beter leven.

De zuster sprak de Mensenrechtenraad toe over het lot van heksenkinderen in Congo

Zuster Caputo lobbyt bij de diverse deelorganisaties van de Verenigde Naties in Genève, zoals de Mensenrechtenraad (HRC) en het Comité voor de Rechten van het Kind (CRC). Het eigene aan de vestiging van de VN in Genève is, zo vertelt de zuster, dat ngo's er een belangrijke rol spelen. Zuster Maria Grazia functioneert er dan ook in een breder netwerk van ngo's, met wie ze geregeld contact heeft. Zelf vertegenwoordigt ze haar medezusters, die aan de slag zijn in 95 landen, vaak bij mensen

die in extreme armoede moeten overleven.

Zuster Maria Grazia: „Onze eerste taak is de experts van de Verenigde Naties betekenisvolle informatie bezorgen over hoe het ter plekke is gesteld met de mensenrechten. Daarvoor doen we een beroep op het netwerk van de salesiaanse familie. Ook dragen we bij aan vorming en proberen we informatie te verspreiden.”

Een voorbeeld van een geslaagde interventie bij de VN? „We brachten het lot van heksenkinderen in Kananga ter sprake bij de vertegenwoordigers van Congo bij de VN. Wat voor zin heeft het dat een land de Rechten van het Kind onderschrijft, als het dergelijke praktijken blijft tolereren? De vertegenwoordigers luisterden aandachtig, omdat we rapporten hadden uit de eerste hand.”

Dit soort lobbywerk moet echter allerlei formele procedures respecteren. In de zaak van de Congolese heksenkinderen mocht de zuster de Mensenrechtenraad toespreken. Dat leidde tot officiële aanbevelingen van het internationale orgaan aan het adres van de Congolese regering.

De zuster behandelde ook de kinderrechtenproblematiek in staten als Mozambique, Thai-

Zuster van Don Bosco Maria Grazia Caputo: „Je ziet jammer genoeg niet altijd resultaat van je werk.” © Via Don Bosco

land, Togo, Honduras en Oost-Timor. Dat vraagt telkens om stevig gedocumenteerd werk, dat stipt moet worden afgeleverd vóór de zittingsperiodes van de VN-instellingen.

Ontmoedigend werk? Volgens zuster Maria Grazia is de weg van de verdediging van de mensenrechten inderdaad uitputtend en

is het resultaat niet altijd snel te merken. Toch bespeurt een lobbyist vooruitgang wanneer bepaalde onderwerpen, waarover tot dan nooit werd gesproken, plotseling op de agenda staan. „Wij proberen de oren van de machtigen te beroeren om de toestand van de armen te verbeteren.”